

A szakma frontharcosa

az AMEGA beszélgetőpartnere: **Dr. Fertetics János**

Magyarország egyik legidősebb praktizáló tüdőgyógyásza

– **Magyarország alighanem legidősebb, legtapasztaltabb, ma is praktizáló tüdőgyógyászával, Fertetics Jánossal ültém le beszélgetni. Kedves főorvos úr, mikor kaptad meg a diplomádat és hogyan emlékszel az átvétel aktusára?**

– 1962. szeptember 29-én, Szegeden kaptam meg a diplomámat, ünnepélyes keretek között. Úgy emlékszem, hogy a szegedi színházban történt az esemény. Szokott módon, egyik oldalon felmentünk a színpadra, ahol vörös drapériával leterített asztal állt, mögötte a doktorra fogadó illetékesek, a rektor, a dékán és sokan mások. Volt azonban az avatásomon egy furcsa epizód. A vörös drapériával leterített asztal elejére volt rögzítve az akkori magyar címer. Az egyik barátom, akivel együtt laktam a kollégiumban, a

térdével véletlenül leverte a címert. Kínos pillanat volt. A legtöbb ember nyilván próbálta volna visszatenni. Ő azonban egy gyors mozdulattal berúgta a címert az asztal alá. Képzeld el ezt a szituációt 1962-ben. Szerencsére semmi következménye nem lett az esetnek.

– **Hogyan kerültél Szegedről Tatabányára és miért a tüdőgyógyászatot választottad?**

– A szegedieknek főleg alföldi állásajánlatuk voltak, de nekem a feleségem akkor már itt dolgozott szemészként Tatabányán. Ő egy évvel előttem végzett az egyetemen. A tüdőgyógyászatot pedig azért választottam, mert nem volt más állás Tatabányán.

– **Hol kezdted el a munkát? Nem féltél, hogy esetleg te magad is tbc-s beteg lehetsz?**

– Síkvölgyön, a szanatóriumban kezdtem el dolgozni. *Lakatos Pali* bácsi volt a főnököm. A tbc soha nem riasztott. Azok közül a kollégák közül, akikkel együtt dolgoztam csak egy kolléga volt, aki megfertőződött, de ő is szerencsésen meggyógyult.

– **Hogyan gyógyítottátok akkoriban a tuberkulózist?**

– Rendelkezésünkre állt a PAS, az INH és a streptomycin. Mai fejjel felfoghatatlan az a jelenet, amikor hétfő reggel tömegével jelentek meg a megye különböző tüdőgondozóiból a kavernás Koch-pozitív betegek. A tüdőosztályon szinte kizárólag ilyen betegek gyógyításával foglalkoztunk. Fél évig adtuk a gyógyszereket. A streptomycint előbb abbahagytuk, mert kezdődtek a halláskárosodások. A 60-as évek elején már általában meggyógyultak a betegek. Egy-egy sugárvérzésben elhunytakra emlékszem, de ezek akkor már ritkaságok voltak.

– **1963 fontos állomása volt a tatabányai tüdőbetegek ellátásának.**

– Igen, 1963. december 13-án átadták az új szanatóriumot. Ott voltam az átadásánál és el-

mondhatom, hogy három éve a bezárásánál is. *Doleschall Frigyes* miniszter adta át az épületet. Álltunk a lépcsőn, amikor a beszéd közben megbökött *Lakatos Pali* bácsi, aki elég szabadszájú volt: „Te, ez az ember nem tudja, hogy hol van, mit ad át”. A miniszter úr olyanokat mondott, amit bármilyen intézmény átadásánál el lehetett volna mondani. A végén szólt a boldog jövőről, amelyben minden magyar egészséges lesz, szóval jön majd a tejjel-mézszel folyó Kánaán.

– **Elkötelezted magad a tüdőgyógyászat mellett és így a szakvizsgát is meg kellett szerezned.**

– 1965. november 5-én szakvizsgáztam *Miskovits* professzornál. Előtte egy héten át be kellett járnunk *Bártfay Zsuzsával* a klinikára. Négyen vártunk a vizsgára. Volt ott egy nagyfejű, beképzelt kolléga, akivel 1963-ban együtt voltam katonán. Ő a János Kórházból jött. A folyosón várakoztunk és ő megkérdezte tőlünk, olvastuk-e *Lányi* tanár úr ilyen-olyan cikkét, és számon kért tőlünk más, általa fontosnak ítélt szakirodalmi írásokat is. Néztünk egymásra Zsuzsával. Jött a vizsga. Hárman megkaptuk az ötöst, de a kollégánknak azt mondta a professzor úr: „Nézzé kolléga, megadom a szakorvosi bizonyítványt, mert a Jóisten se mosná le rólam, hogy pikkelek a szomszédvár doktorára, de arra kérem, tanulmányozza még behatóan a tüdőgyógyászatot.”

– **Szakorvosként hol kezdted a munkát?**

– *Kerényi Antal* osztályára kerültem a szanatóriumba. Ő ismert bronhológus volt. Sokat tanultam nála, tiszteltem, szerettem őt. Megtanított bronchoszkopizálni merev csővel, ami a

mostani lehetőségekhez képest kemény tortúra volt a beteg számára. 1968-tól már kezdtek megjelenni az osztályon az asztmás betegek, de még mindig a tbc volt a fő profil. Egy kicsit belefáradtam a kórház feudális rendjébe, és engedtem *Madarász* főorvos csábításának: így lettem bányászati körzeti orvos. 1975-ban *Lakatos Pali* bácsi visszahívott és azóta folyamatos a tüdőgyógyászati ténykedésem.

– **Ha jól tudom, volt számos mellékállásod is.**

– 1966-tól a MÁV üzemorvosa voltam, mert rendelkeztem vasutas múlttal. Mivel elsőre nem vettek fel az egyetemre, egy évig dolgoztam a vasútnál. Voltam rakodó, aztán levizsgáztam, és kalauzként utaztam Győrbe, Veszprémbe és Budapestre is.

– **Miért nem vettek fel az egyetemre?**

– Apám értelmiségi volt, és nem számított, hogy volt 13 testvére, akik valamennyien munkásként dolgoztak. Apám volt a legkisebb, és ő a testvérei támogatásával elvégezhette a Ferenc József Egyetemet és közgazdász lett. Akkoriban volt egy *numerus clausus*, ami meghatározta, hogy az értelmiségi szülők gyerekeiből hányan lehetnek egyetemisták. A felvételi vizsga akkor is biológiából és fizikából állt, de voltak általános műveltséget mérő kérdések is. Tőlem például azt kérdezték: írt-e operát *Beethoven*? A Fideliot természetesen ismertem, hisz korábban zenészkedtem, hét évig hegedülni is tanultam. A másik ilyen általános kérdés az volt, hogy ki Magyarország miniszterelnöke. Mindenki azt mondta, hogy *Rákosi Mátyás*. Csak én tudtam

abból a csapatból, hogy *Hegedűs András*. A tanársegéd meg is kérdezte, honnan tudom, mire én válaszoltam: rendszeres olvasója vagyok a Szabad Népnek. Ez azért nem fedte teljesen az igazságot. Mindezek ellenére helyhiányra hivatkozva nem vettek fel.

– **Egy év vasútnál töltött munka után újra próbálkoztál.**

– Második alkalommal is megfeleltam, de ismét elutasítottak helyhiány miatt. Rokonaim – volt 13 nagybátyám és nagynéném – azt tanácsolták, hogy próbáljam meg a miniszteri fellebbezést, és ott mondjam azt, hogy bizonyára azért nem vesznek fel, mert munkás vagyok. Ez 1956 nyarán történt. Fogadtak a minisztériumban, ahol megkérdezték, miért akarok orvos lenni, mikor már vasutas vagyok. Elmondtam, hogy mindig orvos szerettem volna lenni, és hogy a családban nagyon sok vasúti dolgozó van. Ez igaz is volt.

1956. szeptember 1-én éjszakai szolgálatból jöttem haza, lefeküdtem. Egyszer csak a postás végighúzta a kulcsát a lehúzott redőnyön és beszólt, hogy Szegedről hozott egy vastag borítékot. Így lettem egyetemista Szegeden.

– **Szegeden mit szóltak ahhoz, hogy miniszteri fellebbezéssel kerültél az egyetemre?**

– Valószínűleg azt gondolták, hogy valami olyan gyerek lehetek, akinek a szüleit mostanában rehabilitálták. Én ezt a hiedelmet kicsit ki is használtam. Elmentem a kollégium igazgatójához, és elmondtam neki, hogy nagyon megszűri a jövedelmét, és nem kaptam kollégiumi elhelyezést. Ő csak annyit kérdezett: melyik szobát akarom választani.

– **Egyébként politizáló ember voltál?**

– Mindig érdekelték a társadalmi kérdések. Olyan történelem tanárom volt a gimnáziumban *Bors Miklós* személyében, aki az 50-es évek elején azt mondta a Tanácsköztársaságról, hogy ne olvassátok el a könyvet, majd én elmondom. Érettségi találkozókra sokáig emlegettük őt, és el se tudtuk képzelni, miért nem vitte el az ÁVÓ. Egyébként nemzeti, keresztény nevelésben részesültem, ez maradt meg bennem a mai napig.

– **Az egyetemi éveidből melyik professzorra emlékszel vissza jó szívvel?**

– Jó szívvel emlékszem vissza *ifj. Jancsó Miklósr*a, aki a gyógyszer-tan professzora volt. *Karádi István* professzor kórélettan szigorlatát retteg-

ték a medikusok. Szerencsére én probléma nélkül vettem az akadályt. Hirtelenjében *Gellért Albert*, az anatómia professzora jut még eszembe.

– **Térjünk vissza Tatabányára...**

– 1980-ban lettem a Tatabányai Tüdőgondozó vezetője, és nyolc éven át töltöttem be ezt a posztot.

– **Mennyire ismerték el a munkádat?**

– Abban az időszakban kaptam egy kitüntetést, amikor a Volánnak is üzemorvososa voltam. Felújítottunk egy lerobbant csuklós buszt, amivel a környező falvakban komplex szűrési tevékenységet végeztünk. Ennek a szervezéséért kaptam az elismerést. A szűrés addig folytatódott, amíg a busz végérvényesen le nem robbant, akkor eladták valakinek, aki aztán tyúkokat tartott benne.

– **1988-ban megint változott az életed.**

– Igen, összezördültem a kórház vezetésével, mert kiderült, hogy a röntgenben az asszisztensek fizetése lényegesen több, mint a nálam dolgozó asszisztenseké. Ezt egy értekezleten szóvá is tettem. Nem a tényt cáfolták, hanem azt firtatták, honnan tudom. Szó szót követett, és a következménye mindennek az lett, hogy – bár néhány munkaórát megtartottam a gondozóban, így a kapcsolatam a tüdőgyógyászattal nem szakadt meg – a vasúthoz igazoltam át főállású üzemorvosként, oda, ahol addig másodállásban dolgoztam. Nagyobb lett a fizetésem, ami most a nyugdíj nál jól jön.

1997-ben lettem nyugdíjas, de még ma is dolgozom. Nyugdíjas éveimet újra itt a gondozóban töltöm. A szerződéseim szerint csak a hétfői napokon rendelek, de ha a kollégákat ki kell segíteni helyettesítéssel, akkor mindig jövök. 56 éves folyamatos munkaviszonyom van.

– **Hogy bírod ezt fizikailag?**

– Világ életemben próbáltam vigyázni magamra. Soha nem dohányoztam, nem iszom kávé, és rendszeresen edzem magam, már amennyire a korom engedi. Tegnap Tatabányáról Dunaalmásra kerékpároztunk, ez oda-vissza 40 kilométer. A barátaimmal ezt rendszeresen megjárjuk: Dunaalmáson fürdünk, pihenünk, aztán tekerünk vissza.

– **Felelevenítenéd néhány gyerekkori emlékedet?**

– 1937. május 4-én születtem Győrszentivánon, ott, ahol most az Audi gyár van. Az általa-

nos iskola utolsó két évében már Győrbe jártam, ahol az a *Tihanyi Árpád* tanított, akit 57-ben elítéltek a magyarvári perben és felakasztották. Ezután a Révai Miklós Gimnáziumba kerültem nyelvi tagozatos osztályba, aminek köszönhetően oroszul és németül ma is beszélek. Kitűnőre érettségiztem. Orvos vagy történelemtanár szerettem volna lenni.

– **Honnan ered a történelem iránti érdeklődésed?**

– Mindig is szerettem a történelmet. Ma is olvasom a Rubicont és a BBC Historyt. Ne felejtse el, hogy én egy hosszú szakaszát végigéltem az újkori történelmünknek. A II. világháború alatt már iskolába jártam, és átéltem Győr borzalmas bombázását. Elég szép házunk volt a vasútállomás közelében, közel ahhoz, ahol az átvonuló hadseregek berakodtak. Emlékszem a német páncélosokra: nagyon sovány gyerek voltam és kaptam tőlük norvég szardíniát. Apám figyelmeztetett, hogy ne egyem meg, mert csúnyán elrontom a gyomrom, de én olyan éhes voltam, hogy nemcsak a szardíniát ettem meg, hanem az olaját is megittam. Aztán kutya bajom se lett.

Amikor ezt elmeséltem az unokámnak, ő azt kérdezte, miért nem ettünk a szardínia mellé kenyeret. Mert nem volt kenyér. Hál' Istennek, ő ezt fel sem tudja fogni. Aztán voltak nálunk orosz katonák is, akiktől margarinos kenyeret kaptam megcukrozva. Nehéz idők voltak.

– **Te is voltál katona?**

– Természetesen. Az egyetem után fél évig: 2 hónap a Kerepesi úton, majd a csornai határkerületben teljesítettem szolgálatot Mosonmagyaróváron. Tanulságos hónapok voltak. Megtudtam például a magyarvári sortűzről is számos részletet. 1956. október 26-án ennek a sortűznek 104 halottja volt. Aki volt katona, az tudja, hogy 104 embert nem lehet csak úgy simán lelőni, mert közben tárat kell cserélni. A mai vizsgálatok alapján egyértelmű, hogy nem tartották be az akkori szabályzatot, ami kimondta, hogy először felszólítom a tömeget, aztán rövid sorozatot lövök a levegőbe, utána a lábuk elé, és ha minden kötél szakad, akkor rövid sorozatot a lábak magasságába. A tisztí vizsgán ezt így kellett elmondani. Itt azonban az emberekre tüzeltek. Borzalmas lehetett.

– **Nehéz tovább görgetni a beszélgetést egy ilyen tragikus téma után, de tudjunk**

meg rólad még többet. Mondjál néhány szót a családdról.

– A feleségem ceglédi születésű, édesanyja fogorvos, édesapja pedig vizsgázott fogász volt. Őt elsőre felvették Szegedre, és ahogy már említettem, az én végzésemkor ő már Tatabányán dolgozott. Itt és Tatán töltötte egész életét a szembetegek gyógyításával. Egy évtizede macula degeneráció lépett fel nála. Elképzelheted milyen, ha egy szemész kap ilyen betegséget. A látását gyakorlatilag elvesztette. Utcán egyedül nem járhat, olvasni nem tud, a televízióból egy látcsővel széli részeket lát. Mindenben mellette állok, segítem, de ez akkor is tragédia. Van egy húgom, aki szintén orvos lett, nyugdíjas pszichiáterként dolgozik Tatabányán. A lányunk röntgenasszisztens itt a gondozóban, és van egy kisunokám.

– **Nem bántad meg, hogy a tüdőgyógyászatot választottad?**

– Nincs tudományos fokozatom. 56 év alatt háromszor voltam rövid ideig táppénzen. Úgy érzem, így tudtam eljutni olyan frontharcos szintre, hogy ezzel valami csekély mértékben hozzá tudtam járulni a tüdőbetegek gyógyulásához.

– **Hogyan látod 56 év után az orvoslás és a szakmánk jövőjét?**

– Azt érzem, hogy a gyógyítás elgépiesedett, kicsit személytelenné vált. A légzésfunkció, a röntgen, a CT persze kell a diagnózishoz, de régen közelebb voltunk a betegekhez. Körzeti orvosként együtt éltem velük. És mit hoz a jövő? Szerintem lesz munkánk. Egyre több az allergiás asztmás. A COPD terjedése és a tumorkok gyógyítása szintén óriási feladat. Az urbanizáció, a dohányzás egyre több beteget jelent a tüdőgyógyászok számára. Fizikai fájdalmat érzek, ha látom azt, hogy egy terhes nő vagy egy fiatal szívja a cigarettát. Legszívesebben rászólnék, de azt mondaná: mi közöd hozzá öreg?

– **Van-e olyan dolog, amit – a 81 évesre visszatekintve – másképp tennél?**

– Jobban megtanulnék még egy nyelvet, például az angolt, pedig nem szeretem. Rettentően zavar, hogy ott is átvesszük az idegen szavakat, ahol tökéletes magyar kifejezést is használhatnánk. Előre tekintve már nem sokat tehetek. Vigyázok az egészségemre, vigyázok a családomra. Még jövök, megyek, teszem a dolgom. ■

Dr. Osvai László